

Glücklich, Julius

O zdvižení puohonuov a obeslání

In: Glücklich, Julius. *Nová redakce zemského zřízení království českého z posledních let před českým povstáním*. Brno: Filosofická fakulta s podporou Ministerstva školství a národní osvěty, 1936, pp. 86-103

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126541>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

vstávají: a protož se takové oddávání k manželství lidí poddaných cizopanských bez dovolení panův a vrchnosti jich všem kněžím v stranách podjednou i podobojí zapovídá tak, aby . . . *Viz tištěné art. sněmu 1610, str. XX.*

³ *Při generálním sněmu 1615 nic o tom neustanovenno.*

O^a zdvižení puohonuov^a a obeslání^a.

C XIII.

Nevloží-li^b puovod při puohonu žaloby prvé, než jeho pře k slyšení přijde, tehdy mu ten puohon zdvižen bude.¹

^a *U rukou a po straně*: O zdvižení puohonův, obeslání a odporův všelijakých. Sněm léta 1610 folio 35. *Viz dále.*

^b *U rukou a po straně*: Zřízení zemské C 2. — Pro prázdne vedení při k zdvižení. Sněm léta 1575 folio 9. *Viz dále.*

^a a obeslání *připsáno v A i B.*

¹ [*B rukou β*]: Kladení žalob při puohonu zdá se bejtí věc zbytečnī, poněvadž puohon sám v sobě žalobu obsahuje a v žalobě znova se opakuje to, co v puohonu stojí. *Celé přeškrtnuto. Viz též D V.*

^a *V B připsáno V. Budovcem po straně*: 12.

C XIII. [*A i B nový.*]

Pod týž artykul náleží tento následující¹.

Sněm
léta 1610.

Nýbrž^a každý, kdož koho pohání, obsílá, aneb čemu odpírá jménem a titulem svým^b a pohnaného^c, aneb obeslaného jméno křténé a tytul, jakéhož kdo v rodu svém užívá, dobře položí, a z čeho pohání neb viní, čeho se dosouditi a oč kterou rozepří s kejm jakým právem vedlé čeho sobě učiniti chce, jmenuje^d a k kterému soudu neb právu, buď pohnanému neb obeslanému, která věc přísluší, jakž to v zřízení zemském rozděleno a vyměřeno jest, k tomu soudu přistoupí^e: na tom dosti a přestáno býti má^f.

Odporové pak a puohonové k nim, tolikéž i jiní puohonové hlavní a pro položení, aby tak obsírně] spisování nebejvaly při nich opakování kšaftův, smluv, trhův, zápisův, práv vedení a jiných k tomu potřebných věcí, čemuž se koliv odpírá, aneb proč kdo listu obrannímu neb odhadu překážku činí, a z toho buď před úředníky pražské menší desk zemských, aneb před ouřad nejvyššího purkrabství pražského obsílá, aby se více nedálo; než samé příčiny, pro které to která věc místa a průchodu svého míti nemůže a nemá, dokládány aby bývaly,

a pro neopakování týchž věcí žádnému jeho odpor s pûhonem, obeslání o^s list obranní neb o^h odhad zdvihání býti nemají, ale v týchž všech rozepřech samé spravedlivosti, kdo k čemu právo a spravedlnost má, šetřino a táž rozsuzována při všech soudech výš psaným způsobem býti máⁱ.

A² k[d]ož by koliv maje při při kterémkoli soudu k zdvižení, od sebe mluviti dali, aneb řečník na místě jeho mluvil a takového zdvižení neprovedl, aby původovi té pře deset kop grošů českých pokuty propadl a tu jemu povinen bude^j od té pře nálezu ve dvou nedělích, pořád zběhlých, dáti. Pakli by nedal, bude moci původ na něj list zatykačí od desk zemských vyžádati a vzíti a jej tím zatykačem pro těch deset kop grošův českých dáti zatknouti.

[B rukou β]:

Závěrek všech artykulův o zdvižení³.

^a až sem škrtnut v B rukou β text, napsaný v B rukou b a v A rukou a. Viz pozn. 1.

^b jménem a titulem svým připsáno v B rukou β do textu psaného rukou b, shodného s textem A, psaným rukou a.

^c svého pohnaného A a sněm 1610; svého přeškrtnuto v B.

^d jakým právem vedlé čeho sobě učiniti chce, jmenuje doplněno z A a sněmu 1610.

^e k tomu soudu přistoupí doplněno ze sněmu 1610.

^f Však kdo by komu jména křtěného a tytule pochybil, jinam, než-li k čemu která věc přísluší, poháněl, společníkův pomínil a čeho se dosouditi a oč roze při učiniti chce, nedoložil, ta věc při zřízení zemském a předešlejších nálezech zůstati má škrtnuto v B rukou β.

^g a B, sněm 1610: o.

^h i sněm 1610, nemá B.

ⁱ V B rukou β po slovech býti má napsáno: Potud.

^j povinen bude doplněno z A a sněmu 1575.

^k při doplněno z A a sněmu 1575.

¹ Celé první dva odstavce přeztatého artykule sněmu 1610 O zdvižení pûhonův, obeslání a odporův všelijakých jsou vynechány: Co se zdvihání pûhonův, obeslání a odporův všelijakých i jiných k tomu podobných věcí dotýče, když se skrze přehlídnutí a nedopatření písaře omylem něco pochybí, začasť se to přiházelo a bejvalo, že pûhonové, obeslání, odpory, pûhony k odporu pro nesrovnání společenstvím i jináč, někdy dosti v malém pochybení neb slovíčku, zdvihání bejvají, skrze což lidé k svým spravedlivostem přicházeti nemohli, ale jedni druhé k nemalým škodám a k dlouhým průtahům soudným přivozovali: a protož jsou se stavové s J. Mťf. císa. na tom společně snesli, aby str. XXXV—XXXVII. Dále škrtnuto v B rukou β: Pro nesrovnání

Pokuta pro
prázdne
vedení přík
k zdvižení.
Sněm
léta 1575.

půhonův a obeslání s poselstvím a cedulemi řezanými, neb odporův s deskami zemskými v těch slovích a literách, kteréž by žádného rozdlu a smyslu jiného nečinily, takoví půhonové, obeslání a odporové z malých příčin, kteréž se na podstatu pře nevztahují, zdvihání aby nebejvali^a. V sněmu 1610 je výše aby pro.

² *Celý tento třetí odstavec převzat z artykule sněmu r. 1575 drž. a zavř. v outery po sv. Matouši, evangelistu Páně (27./9.). Pokuta pro prázdné vedení při k zdvižení, při čemž v deskovém zápise poznamenáno in margine: 6 — Též do zřízení zemského. Viz Sněmy české IV, str. 274, (Sněmy nemají 6). Opět vypuštěna úvodní slova: Jakož se toho mnoho... snesli. Viz ib. Viz také násl. pozn.*

³ *To jest D VIII, pročež tam nadpis přeškrtnut. Tento D VIII pak má přijíti sem. Viz tam přepis ruky β.*

C XV^a.

Kdož by z kterékoliv věci^a poháněl a potom ve při^b jiné vedl a ukazoval, nežli by pohnal, ten puohon bude jemu zdvižen.

^a *U rukou a po straně: Právo městské B 14. V Koldínových Právech městských (vyd. J. Jirečka str. 46) zní: Kdož by z jiného žaloval, a jiné potom při svém průvodu vedl a ukazoval: ta pře s žalobou bude jemu zdvižena. Práva městská v krátkou summu uvedená: Tyto pře s žalobami k zdvižení přicházejí: kdož by z jiného žaloval, jiné potom vedl a ukazoval.*

^a z kterékoliv věci po nadepsáno v B rukou β; a jiného žaloval v tisku 1564 vypuštěno, ac vypuštění naznačeno nezvykle takto:

^b potom ve při připsáno v B rukou β.

C XVI.

Kdož by poháněl z jaké pře a ze škod neb z užívání jedním puohonem to spolčíc, ten puohon bude jemu zdvižen, než^a obdržíš-li při, teprve po škodách kráčeji a z neužívání zvláště viň!

^a než... viň připsáno v B rukou β.

C XVII*.

Kdož^a by z dvojí neb trojí pře neb věci buď i více (kteréž by nebyly spolu spojené a sebe se nedotýkaly) pohnal jedním puohonem, ten puohon zdvižen býti má.

* *Nezměněn.*

^a *U rukou a po straně: Právo městské B 15. V Koldínových Právech městských zní (vyd. J. Jirečka str. 46): Kdož by z dvojí aneb trojí pře aneb*

jiných věcí, kteréž by nebyly spolu spojené a sebe se nedotýkaly, jednou žalobou k druhému přikračoval: ta pře s žalobou jemu bude zdvižena. *Práva městská v krátkou summu uvedena*: Kdož by z dvojn nebo trojn věci, kteréž by nebyly spolu spojené a sebe se nedotýkaly, jednou žalobou vinil.

C XVIII*.

Jestliže by kdo před kterýkoli soud pohnal a nevezma tam konce ani dočeka, aby tam puohon jeho konec vzal, o tu při hnal by před soud zemský neb před jiný soud, má jemu ten puohon zdvižen býti^a.

* *Nezměněn.*

^a *Nahoře v B stříznutím zmizel připsanek Budovcův, z něhož zbývají jen slova: náležitého a začatého.*

C XIX^a.

Kdož by mana z manské věci před který jiný soud pohnal než před dvorský neb manský, k kterémuž kdo náleží, že mu ten puohon zdvižen býti má. Než ze všech jiných věcí budou moci pohánění i obslání býti^a (jako jiní obyvatelé království českého) před J. Mt. král., když by v zemi býti ráčil, o čest a hrdlo^b, aneb tu, kdež by k kterému soudu která věc náležela.

^a *U rukou a po straně: Zřízení zemské A 7, 6, C 19, K 34, X 10.*

^a i obslání býti připsáno v B rukou β, při čemž opomenuto přeškrtnouti v tisku 1564 býti.

^b o čest a hrdlo připsáno v B rukou β.

C XX^a.

Kdož by z listovní věci jinam pohnal než před ouřad purkrabství pražského, ten puohon bude jemu zdvižen. A to toliko o ty listy má se před týž ouřad pohánění^a; které^b moci pokuty listů hlavních aneb právem listu hlavního psány jsou, též na šultpryfy pod pečeti neb pod sekryty s podepsáním ruk, kteří na peníze svědčí a na dluhy.

[B rukou β]:
ležení
minulo¹.

^a *U rukou a po straně: Zřízení zemské O 24, 44, 35.*

^a s pokutami ležení pro peníze svědčí tisku 1564 přeškrtnuto v B, při čemž předcházející kteréž opominuto bylo přeškrtnouti.

^b které... dluhy připsáno v B rukou β.

¹ S tím srovnaj obsahem shodný přípisek V. Budovce u O XXV a Úvod o tom.

C XXI*.

Jestliže^a by kdo měštěnina z věci městské, kteréž pod šos příslušejí, k kterémužkolivěk soudu jinam pohnal kromě před městský soud, aby naň žaloval, ten puohon také jemu bude zdvižen a škody jemu má zaplatiti, což po obeslání ze škod před úředníky menšími provede na určité dni.

* *Nezměněn.*

^a U rukou a po straně: Zřízení zemské X 19.

C XXII*.

Jestliže^a by kdo pohnal jináče než jedním kmetem z panuov z lavic nejvyššího purkrabí pražského, nejvyššího komorníka zemského, nejvyššího sudího zemského, ten pŕhon také bude zdvižen, a ti úředníci mají hned pŕhony po kmetu přijímati.

[B rukou β]:

Praerogativa adfert mores; paritate opus est.

* *Nezměněn.*

^a V. Budovcem nad tím v B: Nejvyšší ouředníci jak poháněni býti a jak poháněti mají.

C XXIII*.

Najvyšší písař zemský pohánín má býti jedním kmetem z lavic z vládyk, kteří v soudu zemským sedají; pakli by jináč byl pohnán, tehda ten pŕhon také bude zdvižen. A nejvyšší písař též hned po kmetu puohony přijímati má.

* *Nezměněn.*

C XXIII*.

Také nahoře psaní nejvyšší ouředníci, jestliže by koho chtěli anebo jeden z nich pohnati chtěl z které věci, ješto by se desk dotýkala, mají najprvé toho, kohož by pohnati chtěli, jednou před soud zemský obeslati listem od úředníkuov menších a jemu před soudem oznámiti, z čeho jej viniti chtí; nechtěl-li by jim odpovídati, tepruv ho mají pohnati. Pakli by jináče pohnali, než se na-

hoře píše, také jim ten pŕhon má zdvižen býti; než z jiných věcí mají poháněti jako jiní.

* *Nezměněn.*

C XXV*.

Kdež otec sám statek má a děti neoddělené, nemají vedlé něho z toho statku poháněni býti. Pakli by kdo děti podlé otce z toho statku poháněl, ten puohon bude mu zdvižen.

[*B rukou β*]:
O společ-
něcích¹.

* *Nezměněn.*

¹ *To je E XXXIII, K IX, K X, K XI.*

C XXVI*.

Jestliže by kdo čím dětem statek dal, odkázal, aneb že by na ně nápadem přišel, by jej pak otec držel, nemá z něho poháněn býti. A byl-li by pohnán, tehdy ten pŕhon bude zdvižen; leč by děti let neměly, tehdy otec má pohnán býti a za děti odpovídati. A též zase, jestliže by děti let neměly a kdo jim statek odkázal, dal aneb nápadem na ně přišel, kteréhož by v držení jakoukoli příčinou nebyly, aby otec od dětí z toho statku mohl jim k ruce z toho poháněti. Než když by již děti léta měly aneb který z nich měl, tehdy všickni léta mající i na místě jiných mladších, let nemajících, mají sami poháněti i poháněni býti. Pakli by který nepohnal vedlé nich, léta maje, z toho, což jest jim odkázáno, tehdy ten pŕhon bude jim zdvižen, leč by kdo z nich svévolně poháněti nechtěl. A též zase, jestliže by kdo čích dětí pohnati chtěl z statku, kterýž jest jim dán, z toho statku má také všech pohnati, kteří léta mají i na místě let nemajících. Pakli by kterého z těch dětí nepohnal, ješto by léta měl, ten puohon bude mu zdvižen. Než jestli by děti všickni let neměli a kdo chtěl k tomu statku jim odkázanému, danému anebo nápadnímu právo míti, že bude moci každý z toho držitele téhož statku jich, buď otce, poručníka neb koho jiného, pohnati a viniti.

* *Nezměněn.*

C XXVII*.

Jestliže by kdo otci a dětem statek dal neb odkázal vedlé práva, tehdy má otec i se všemi dětmi, kteří léta mají i na místě

jiných mladších let nemajících, z toho statku pohánění býti, jestliže by je kdo z toho viniti chtěl. A nebyl-li by který z nich pohnán, kterýmž jest odkázáno, an léta má, ten puohon také bude zdvižen. A též zase, jestliže by z toho odkázaného statku otec a děti viniti chtěli, z toho mají všickni, otec i děti, kteříž léta mají, i na místě dětí, let nemajících, poháněti. Pakli by kteří nepohnali, ten puohon bude zdvižen, leč by který svívolně pohnati nechtěl.

* *Nezměněn.*

C XXVIII.

Jestliže by synové po otcí zuostali ti a takoví, kteříž léta mají, z otcovských závad jakýchžkoli i na místě jiných mladších bratří, let nemajících, mají všickni pohánění býti. Pakli by nebyl který z nich pohnán, tehdy ten puohon bude zdvižen. A též zase z otcovských spravedlností všickni synové po něm zuostali, kteříž léta mají, i na místě let nemajících^a poháněti mají. Pakli by který nepohnal, tehdy ten puohon bude zdvižen, leč by kdo svévolně pohnati nechtěl^b, tehdy^c jiní díl jeho vyhradíc z spravedlností svých poháněti mohou. A jestliže by kterého z bratří nedílných, léta majícího, v zemi nebylo, tehdy jiní vyhradíc díl jeho taky mohou přece z svých dílův poháněti.

^a nemajících všickni *tisk 1564*; v *B* všickni *přeskrtnuto rukou β*.

^b leč by kdo... nechtěl *podtrženo*.

^c tehdy jiní... dílův poháněti *připsáno v B rukou β*.

C XXIX.

Bratr starší muož sám na jiné puohony bráti i puohony přijímati od jiných maje bratří zletilé^a mladší i^b kteříž by let neměli.

^a zletilé *připsáno v B rukou β*.

^b i *připsáno v B rukou β*.

C XXX.

O strajcích nedílných anebo o dalších přátelích, kteříž by sebe dílní nebyli o statek^a, má se též zachovati jako při nahoře psaných bratřích^b vyměřeno jest: A kdož by tak nepohnal nebo pohnán nebyl, ten puohon bude jemu zdvižen tak, jakž se nahoře píše^c.

^a o statek *připsáno v B rukou β*.

^b bratřích v *B* rukou β učiněno z bratří tisku 1564; za tím škrtnuto v tisku 1564 při puhonech, kteří poháněti mají i kteří by poháněni byli a připsáno rukou β : vyměřeno jest.

a leč by kdo svévolně pohnati nechtěl připsáno v *B* k tomu *V. Budovcem*, ale jím přeškrtnuto.

C XXXI.

Bratří, kteříž by^a nedílní^b po otci byli zuostali, v^c tom nedílu a spolku některé závady učinili a potom se rozdělili^d, proto z té závady před dílem zašlé mají všickni poháněni býti. Pakli by který nebyl pohnán, tehdy ten pŕuhon bude zdvižen. A též jestliže by jim kdo co v nedílu povinen byl, by se pak rozdělili, mají z toho všickni poháněti. Pakli by který nepohnal, tehdy jim ten pŕuhon bude zdvižen, leč by ta spravedlnost jednomu z nich^e se na dílu dostala, aneb jiní bratří že by svou spravedlnost jemu zapsali, tehdy bude ten z ní jeden moci poháněti. Též dcery, jestliže by po otci bez zřízení otcova zuostaly a bratří nebylo, tehdy při závadách statku otce svého i při závadách svých, kteréž by v nedílu učinily, mají se tak zachovati, jako se při nahoře psaných bratří píše^f.

^a nebyli sebe tisku 1564 v *B* přeškrtnuto rukou β za tím.

^b dílní tisku 1564 v *B* rukou β proměněno v nedílní.

^c v tom... se rozdělili v *B* připsáno rukou β místo škrtnutých slov tisku 1564 a potom že by se rozdělili, tehdy z těch závad, kteréž by v svém nedílu zavádili a potom jsouce dílní, a psané v *B* rukou β před v tom škrtnuto též dále za slovem učinili škrtnuto napsané na statku.

^d psáti pře[dece?] poznamenáno v *B* rukou β na listě XXXVIII^r pod otištěnými tam dvěma řádky v tiska 1564.

^e spravedlnost jemu tisk 1564; *B* rukou β : spravedlnost jednomu z nich

^f Jestli pak že by kdo z svého dílu pohnati nechtěl svévolně, tehdy jiní mohou z svých díluov pohnati, aneb jestliže by kterého v zemi nebylo, tehdy i, kteří jsou v zemi, budou moci z svých díluov poháněti bez něho škrtnuto v *B* a rukou β poznamenáno po straně: bezpotřebné opakování.

C XXXII^a.

Jestliže by který syn od otce oddělen byl, ten z toho statku [B rukou β]: má sám pohánin býti, co by sám tím dílem toliko zavádil na tom statku. Než byl-li by otec z toho pohánin, co by syn zavádil, ten puohon bude zdvižen. Než zavádil-li by prvě co otec na tom dílu, nežli by syna oddělil, zduže se, tehdy z toho dluhu otec má pohnán Rotundum.

býti. A syn byl-li by poháněn z závady takové otce svého, ten pŕhon bude zdvižen. A byl-li by ten dluh na otci pŕisouzen a nedostalo se co toho dluhu pŕedešlého na otcově statku, tehdy ten, kdož jest vysoudil, muož se vésti i na ten statek, kterýmž jest syna oddělil.

a V. Budovcem po straně poznamenáno v B: hic persona cum re obligatur.

C XXXIII.

O společnících, buď jich málo nebo mnoho, všickni mají pohánění býti, kteříž léta mají. Pakli by který nebyl pohnán, ten puohon bude jemu zdvižen. A též zase mají všickni poháněti. Jestliže by který nepohnal, tehdy jim ten puohon bude zdvižen, leč by svévolně který nechtěl pohnati, jakž se nahoře píše, tehdy^a jiní z svých dílův viniti budou moci^a.

^a tehdy ... moci pŕipsáno v B rukou β .

a V. Budovcem ke konci v B pŕipsáno: NB. Omnes, quorum interest citari, non omnes autem necessario citare debere, ut haec clausula cum C. 26, 27, 28, 31 docet, siquidem quilibet suo iuri renunciare potest, sive expresse, sive tacite, alias redderentur omnes actiones incertae. Item C. 35, 36.

C XXXIII^a.

[B rukou β]:
Singula na tř^í
napsati¹.

Jestliže by kteří rodové byli aneb jsou v království, ješto mezi sebou mají zřízení učiněná neb potom mítí budou s povolením krále J. Mti., vedlé kterýchžto zřízení jedna osoba že by byl zpŕávce statku a zboží toho rodu^a: tehdy takového každý, kdož by zpŕávcím statku byl, muože samého pohnati, a on bude povinen odpovídati a práv býti, sám od sebe i od jiných bratŕí a strajcův svých rodu svého. A též také, chtěl-li by ten, kdož zpŕávce statku jest, koho pohnati, že to učiniti bude moci a sám pohnati o kteroužkolivěk potřebu téhož rodu. A^a obdržel-li by co na zpŕávci statku, tehdy pro nedostiučinění nálezu aneb vejpovědi pŕedně na statek zpŕávcí^b, a kdyby se nedostávalo, tehdy na statek jiných společníkův právo vésti moci bude.

^a A obdržel-li by ... moci bude pŕipsáno v B rukou β .

^b β zpŕávci; možná též pŕepsáno místo zpŕávce.

¹ znamená to, že tento artykul se má rozdělití na 3 odstavce? Druhé a třetí slovo jest psáno velmi nejasně.

a V. Budovcem v B po straně: Správcové rodu.

C XXXV*.

Kolikakoli by statek od koho odkázán podlé práva byl, byly-li by jaké závady na tom statku od toho učiněné, kdož jest ten statek odkázal, tehdy z takových závad všickni společně nápadníci pohánění býti mají. A zase chtěli-li by koho z toho statku tíž nápadníci aneb z jakézkoli spravedlnosti, jim odkázané, viniti, též všickni z toho poháněti mají, leč by kdo svévolně pohnati (jakž svrchu psáno stojí) nechtěl, tehdy proto jiní předse poháněti moci budou. A pakli by jinak se poháněli, tehdy ten puohon také bude zdvižen.

* *Nezměněn.*

C XXXVI.

Bylo-li by více otcovských neb jinak zřízených^a poručníkuov než jeden, tehdy mají všickni z věcí sirotčích poháněti. Pakli by který nepohnal, bude jim ten puohon zdvižen. A též zase, chtěl-li by kdo jich pro sirotčí statek poháněti, má všech poručníkuov pohnati; pakli by který nebyl pohnán, tehdy jim ten puohon bude zdvižen. Pakli by který poháněti nechtěl z těch poručníkův svévolně, má nápadu (ač svédčil-li by naň tím kšaftem jaký) zbaven býti a ten se poručenství odpiš^b. A jiní poručníci neb poručník předse budou moci poháněti.

^a neb jinak zřízených *připsáno v B rukou β.*

^b a ten se poručenství odpiš *připsáno v B rukou β.*

C XXXVII.

Poručníci, kteříž by po nápadu byli, ješto sirotkuom statek urukují anebo králem J. Mtí. i tudíž soudem zemským poručníci dáni, ti mají všickni pro sirotčí statek poháněti. Pakli by který nepohnal, bude jim ten puohon zdvižen. A též zase všickni poručníci mají pro sirotčí statek pohánění býti. Pakli by který nebyl pohnán, tehdy jim ten puohon bude zdvižen. Pakli by který pohnati nechtěl, má poručenství i nápadu zbaven býti a jiní aby předse poháněli.

[*B rukou β*]:

Odtud psáti pořád od litery C 41, 45, 46, 49¹.

¹ *Napsáno pod čarou, již podtržen poslední řádek.*

C XXXVIII.

Kdož by chtěl kterého konventu pohnati, má opata, převora neb probošta a všeho konventu pohnati. A jestliže by kdo jině pohnal, tehdy ten puohon bude zdvižen. A též o abatyších a převorách mají napřed v puohonu jmenovány býti a potom o konventu. A jestliže by tak nebyly pohnány, tehdy ten puohon bude zdvižen. A též zase nahoře psaní konventové a svrchu psané osoby poháněti mají týmiž slovy, jakož sami poháněni bývají. Pakli by jině poháněli, tehdy jim ten puohon bude zdvižen. Než k vyhlášení puohonu má státi^a z té kolleje neb konventu starší a má míti mocný list od sebe^b i od jiných mistrů neb od konventu neb od kapitoly etc.^c A po vyhlášení téhož puohonu budou-li chtíti k tomu puohonu poručníka nebo poručníky dskami neb registry před kterýmžkoli soudem na zisk i na ztrátu učiniti a sobě dáti zapsati, toho budou míti vuoli.

Než kteréž abatyše aneb převory (kterézkoli řeholi a kláštera) jsou v zavření a na to přísahu, aby nevycházely, mají, jestli pro jiné potřeby své nevycházejí, ty budou moci listem mocným poručníky neb poručníka zříditi, koho se jim zdáti a viděti bude, dadouce jim týmž listem moc na zisk i na ztrátu^d.

^a státi z toho konventu *tisk 1564*; z té kolleje neb *připsáno v B rukou β a škrtnuto v tisku 1564* z toho.

^b sebe i od jiných... kapitoly etc. *připsáno v B rukou β za slova list od, při čemž opomenuto škrtnouti konventu tisku 1564 za slovem od.*

^c (majíc takový list mocný od sebe i od téhož konventu, kapitoly etc.) *škrtnuto v B rukou β za slovem puohonu.*

^d krom majestátuov a zápisuov královských, z těch poháněti nemohou. Než má to při svolení o vajplatách zuostaveno býti. Q VI *škrtnuto v B rukou β*

C XXXIX*.

Kdož by chtěl kterého opata, probošta nebo převora z klášterův J. Mti. král. pohnati neb obeslati a konventu by v témž klášteře nebylo, má prokurátora krále J. Mti. a podlé něho tu osobu, kteráž sama toliko v klášteře jest^a, pohnati neb obeslati, a takový puohon neb obeslání do toho kláštera má dodáno býti. A tolikéž chtěly-li by osoby duchovní kterého kláštera, nemajíc konventu, koho z čeho viniti, má napřed prokurátor krále J. Mti. a podlé

něho ta osoba duchovní z toho pohnati neb obsláti. A nevěděl-li by kdo, jest-li v klášteře konvent nebo nic, bude moci do toho kláštera k opatu neb proboštu poslati ^b a na něm se toho dotázati. A týž opat neb probošt má hned odpověď dáti a oznámiti, má-li konvent neb nemá, aby se ten, kdož jest o to poslal, věděl čím spraviti. A tolikéž strany abatyší neb převor v klášteřích, kdež by konventu nebylo, chtěl-li by je kdo z čeho viniti neb ony koho, tím vším způsobem (jakž nahoře psáno jest) zachováno býti má. Než kteříž by klášterové konventy měli, ti se při předešlém způsobu a zřízení zemském (C XXXVIII) zuostavují. A co se klášteruov stavuov panských a rytířských dotýče, ti se v to nepojímají. Než každý pán fundátor toho kláštera o věci těch lidí duchovních poháněti a zase poháněni býti mají.

* *Nezměněn.*

^a *U rukou a po straně:* Duchovní lidé škodami po vejповědech o vejplaty učiněných povinni býti mají. Sněm léta 1610 folio 44. *Viz dále.*

^b *U rukou a po straně:* Vrchnost duchovní aby stavům svobodným statkův a gruntův pod purkrecht náležejících neodnímati, nýbrž dle zápisův a hamfeštův aby se chovali. Sněm léta 1610, folio 116. *Viz dále.*

C XXXIX. [A i B nový.]

Duchovní lidé škodami po vejповědech o vejplaty učiněných povinni býti mají.

A kdož ^a by tak koli duchovní osoby koho z stavů z vejplaty obsílali a těch vejplat neobdrželi aneb jim obesláni zdviženo bylo, že také škodama osobě neb osobám z stavův, jako zase jim, duchovním lidem, osoby ze všech tří stavův s ^b škodami, pro ty rozepře vejplatní vzešlymi, tak dobře jako po jiných vejповědech o jiné věci učiněných, povinni býti, jedni druhé z nich obsláti a podle průvodův kterékoli strany přisuzovány býti mají ¹.

Item všelijaká vrchnost duchovní lidem, obzvláštěně svobodného a městského stavu užívajícím, statkův a gruntův pod perkrecht a na jistej způsob též do vyměřeného času vysazených, proti zápisům aneb hamfeštům, a to, jak předešle, tak i napotom od nich pořádně učiněným, odnímati a sobě mimo náležitost osobovati a přivlastňovati, též také na sebe nápadův před pořádnými dědici

Sněm
léta 1610.

a krevními přátely a vyjitím let obracovati a jich práva svého^c proti zápisu a hamfeštu, jim bez ublížení kláštera aneb duhovenství toho daným a od J. Mti. král.^d potvrzeným, zbavovati^e nemá, nýbrž oba společně^f, jakž svěští, tak duchovní vedlé znění a vyměření týchž zápisův, vejsad a hamfeštův k sobě se chovati povinni sou a býti mají^g.

^a kdež sněm 1610.

^b s nemá sněm. 1610.

^c má A a sněm 1610; nemá B.

^d J. Mti. císa. jakožto krále českého sněm 1610.

^e zbraňovati B; A a sněm 1610: zbavovati.

^f společně B; A a sněm 1610: obaspolně.

¹ *Celý tento odstavec převzat z artykule sněmu 1610* Duchovní lidé škodami po vejповědech o vejplaty učiněných povinni býti mají (*jak zní též náš nadpis*), jen úvod vypuštěn: Poněvadž se to nachází, že duchovní lidé obslajíc z vejplat, ty obdržujíc, také ze škod stavu obslají a ty jim přisuzovány bývají, samy pak, když vejplat neobdržují a mnohé osoby z stavův k škodám přivozují, zase jim škod nahražovati nechtějí. V čemž aby rovnost a spravedlivost (kteráž duchovním i světským jednotejná býti má) zachována byla, na tom jest se J. Mti. (!) císa. s stavu sněsti ráčil: kdež by tak koli... *Viz tištěné art. sněmu 1610, str. XLIII—XLV.*

² *Celý tento odstavec převzat z artykule sněmu 1610: Artykulové obecní, třetího stavu se dotýkající. Viz tištěné art. sněmu 1610, str. CXVI—CXVII. Viz zde též X 1.*

C XL*.

Kdo má kterého města pohnati, má v puohonu dostaviti, že pohání „purgmistra a konšeluov i vši obce“. Jestliže jináče požene, tehdy mu ten puohon zdvižen bude. A též zase kdyby které město pohnati chtělo, má v puohonu státi: „od purgmistra i od konšeluov i ode vši obce“. A kdyby jináč pohnali, bude jim ten puohon zdvižen. Než k vzetí puohonu a k vyhlášení puohonu má od sebe město poslati dva s mocným listem, jednoho z veliké rady a druhého z starších obecních. A v tom listu má státi, „od purgmistra a konšeluov i ode vši obce“, že dávají jim moc na zisk i na ztrátu, též aby mohli poručníka neb poručníky k těm přem dskami neb registry dáti zapsati. A což ti tím listem aneb poručníci jich na týž mocný list dskami neb registry zapsaní vysoudí, toho město užive. A což prosoudí, město zaplať. A též z nářku cti mají se zachovati a mají toho užiti a dva z sebe vyslati též s mocným

listem k vyhlášení puohonu i k rozsudku, kohož by z nářku cti pohnali aneb je kdo zase pohnal.

Když by kdo pohnal purgmistra a konšel všech toliko z nářku cti aneb oni všickni koho, že též budou moci dva z sebe vyslati s mocným listem k vyhlášení puohonu k rozsudku. A což těm dvěma nalezeno bude, ti hned pokutu napřed vedlé zřízení zemského trpte a jiní potom vedlé téhož zřízení zemského všickni. Jestliže by kdo chtěl také z čehožkoli purgmistra a radu samu toliko před který soud pohnati, že to bude moci učiniti, však aby téhož purgmistra a radu do puohonu zejména každou osobu postavil a kterého léta jsou na radě seděli.

* *Nezměněn.*

C XLI*.

Kdož by se na přátely podal o kterou při a přátelé by toho nerozeznali a toho ti z sebe nesložili a ten pohnal by přesto z té pře (neučině jim opovědi, aby mu v jistém času o to konec udělali, že v tom déle státi nechce), ten pŭhon má jemu zdvižen býti a pohnanému má škody zaplatiti a zase před smlouvce té pře hleděti. Než když by se strana opověděla smlouvcím, že v tom déle státi nechce, mají to smlouvce časně druhé straně, aby obměškána nebyla (že to s sebe skládají), oznámiti. A byla-li by mocně přestána a smlouvce že by prodlévali konce udělati, muož jich strana z toho pohnati, aby jim konec o to udělali. Pakli by nebyla mocně přestána a oni jim prodlévali toho konce jednáním učiniti, opověda se smlouvcím a straně, s kým činiti má, že toho déle čekati nechce, bude moci z té pře pohnati¹.

* *Nezměněn.*

¹ *Viz přépisek ruky β u C XXXVII. Podle něho by to měl býti C XXXVIII.*

C XLII*.

Jestliže^a by kdo po které potřebě královské neb zemské ven z země byl anebo v zemi, buď na berni aneb které potřebě jiné, a nemohli by, požena neb obešle k puohonu neb obeslání pro tu potřebu královskou neb zemskou státi, nemá jemu pŭhon neb obeslání přetrženo býti. A též zase, byl-li by od koho pohnán neb obeslán a nemohli by k pŭhonu pro potřebu královskou neb zemskou státi, nemá naň stáné právo dáno býti. A by pak naň z nevědomí stáné právo dáno bylo, tehdy zase má zdviženo býti. A byl-li by původovi puohon neb obe-

slání přetrženo, má se zase napravit. A on přijeda z poselství královského neb zemského, má o najprvních Suchých dnech aneb nazajtří sv. Jeronýma k puohonu neb k obeslání tomu státi, když páni soudí. Pakli by nestál, sám sebou vinen bude a bude naň právo puštěno jako na jiného. A týž způsob se při jiných soudech zachovati má.

* *V B přeškrtnut.*

α V. Budovcem v B poznamenáno po straně: královské a zemské potřeby puohony a stanná práv[a] zdvíha[ji].

C XLIII*.

Kdož by *α* po nahoře psané potřebě krále J. Mti. neb zemské (jakž výš dotčeno) byl a kdo chtěl na jeho statek k uvázaní komorníka neb list obranní vyžádati, nemá jemu ani komorník ani list obranní na jeho statek vydán býti, dokudž by se z té potřebě nahoře dotčené nevrátil.

Však to každý, kdož by po té potřebě jeti měl, má předkem při úradu desk zemských skrze osobu svou nebo psaním pod pečeti svou oznámiti, že po takové potřebě jeti má a potom podlé práva ukázati, že jest v takové potřebě na ten čas byl. Pakli by po navrácení z té potřeby při najprvnějším soudu zemském neukázal, tehdy eo jest onen, kdo právo vésti chtěl, skrze to škody vzal, več to páni a vládky na plném soudu zemském jemu obrátiti ráčí, to při tom stuoj.

Než jestliže by kdo učinil mord anebo něco vajtržného a nenáležitého, proti právu a zřízení zemskému se dopustil a v službu vojenskou se dal, chtěje se tudy, že by pro potřeby krále J. Mti. byl (nechtíc ku právu stávat), zastírati, že ten toho při žádném soudu užiti nemá.

* *V B přeškrtnut.*

α V. Budovcem v B poznamenáno po straně: Opovídání a [pro?]kazování královských a zemských potřeb; doleji proti druhému odstavci: zlé zástěry.

C XLIII*.

Jestliže by kdo koho (z čehožkoli) před který soud pohnal a pro rozvodnění vod, oheň neb vězení státi nemohl, a byl by jemu puohon přetržen, a kdyby to před tím soudem (kdež by pohnal aneb obeslal) provedl, že pro takovou příčinu státi nemohl, nemá jemu to ke škodě býti; než má zase k tomu puohonu neb obeslání svému připuštěn býti. A též jestliže by na pohnaného aneb obeslaného stáné právo dáno bylo, a on to ukázal, že pro svrchu dotčené příčiny státi nemohl, má to stáné právo zdvíženo býti.

* *V B přeškrtnut.*

C XLV*.

Kdož by^a měl pokutu jakoužkoli „s komorníkem uvázání“ aneb jakoužkoli jinou a poháněl o to a podlé té pokuty se neuvázal, aneb jinak se nezachoval, ten puohon bude mu zdvižen¹.

* *Nezměněn.*

¹ *Má podle pozn. ruky β u C XXXVII býti C XXXIX.*

a *V. Budovcem poznamenáno v B po straně: na lepší fo[r]tele netřeba puohonu.*

C XLVI*.

Když by dvěma trh svědčil na který grunt, a ti že by člověka cizího na ten grunt přijali a chtěl-li by kdo z toho člověka pohnati, tehdy má obou pohnati, komuž dsky svědčí; neb požene-li jednoho, že jemu puohon zdvihnou.

* *Nezměněn. Má býti C XL podle přispisku ruky β u C XXXVII.*

C XLVII*.

Jestliže² kdo požene před soud zemský menší z větší summy než ze [B rukou β] dvacíti kop grošnov českých pro nevydání člověka neb čeledína, že jemu ten **Sešlo z toho** puohon bude zdvižen.

* *V B přeškrtnut.*

a *V. Budovcem poznamenáno v B po straně: Již toto jest tímto sněmem 85 léta změněno tak že, z 50 kop gr. čes. se viniti může. (Viz Sněmy české VI, str. 573/4.)*

¹ *Viz pozn. * a a. Srov. též M XI nový.*

C XLVIII.

Kdožkolivěk^a zjednal by sobě tu milost na králi J. Mti anebo^b na páních a vládykách z plného soudu, aby mohl poručníka neb poručníky dskami aneb registry k soudu zemskému udělati^c na zisk i na ztrátu, aby od nich i od něho mohl poháněti a zase k puohonuom stávati, při věsti, souditi se, vysouditi i prosouditi: toho každý užiti moci bude, jakž jim ta milost svědčí^d. Než prosoudí-li co poručník aneb ti poručníci, dskami neb registry udělaní, aneb nestáním právem ztratí, má k tomu statku hledíno býti, kdo jest je poručníky zdělal^e. A též vysoudí-li co ti poručníci aneb právem ustojí (pohá-

nějí od toho, od kohož jsou poručníci), má ten toho užiti, kdož jest poručníky z dělal. Kromě kdyby se cti, hrdla dotýkalo, tu poručníci vedlé práva a starobylého způsobu býti nemohou. Však ta každá buď královská neb panská milost déle trvati nemá než za tři léta a vosmnácte nedělí, leč by zjevně v té milosti čas delší vyměřen byl. To při tom stůj jak jest povoleno^e.

^a *V B rukou β přeškrtnuto*: Všickni nahoře psaní (buď nedílní neb dílní), společníci neb poručníci *a patrně opominuto škrtnouti i* aneb.

^b nebo *připsáno v B rukou β*.

^c k soudu zemskému udělati *připsáno v B rukou β, při čemž udělati tisku 1564 opomenuto přeškrtnouti*.

^d toho ... *svědčí připsáno v B rukou β*.

^e Však ... *povoleno připsáno v B rukou β*.

^a *V B poznamenáno V. Budovcem po straně*: *mandatarii in criminalibus esse non possunt*.

C XLIX*.

Kdož by koho pohnal z neodržení smlouvy a toho nepoložil v puohonu, v čem jest jemu té smlouvy (buď na díle neb na všem) nezdržel a ze rčení též že by nepoložil, v čemž by jemu toho rčení nezdržel, má ten pŕhon jemu zdvižen býti. A právo ustál-li by, že jemu to ustání práva nic platno není.

* *Nezměněn. Má býti C XLI podle přépisku ruky β u C XXXVII.*

CL*.

Syn nedílný otce svého není povinen odpovídati z dědictví otce svého i také ze všeho statku jiného před žádným soudem, dokudž jest otec živ. A také žádný otec synových závad není povinen statkem svým za něho platiti, dokudž jest otec živ.

* *Přeškrtnut v B.*

DI^a.

Kdož by jakou smlouvu měl a ten, kohož by se smlouva dotýkala, žádal by jí viděti, a ten by mu neukázal, kdož by jí měl, a ten nevěda, co v ní stojí, něco učinil proti té smlouvě, a ten, kdož by smlouvu měl, pohnal ho, že jemu ten pŕhon bude zdvižen, a tomu pohnanému škody zaplatiti má. Než potom, když mu tu smlouvu ukáže, mají sobě jí zdržeti.

^a *V B V. Budovcem z DI učiněn DI I, viz tam; jinak nezměněn.*

D II*.

A jakož jsou mnozí v tomto království, majíce lidi^a poddané své, ješto tíž lidé poddaní také mají jiné lidi poddané své: jestliže by těch lidí poddaných člověk komu co přečinil, tehdy má ku pánu posláno býti a na něm se toho dotázati (vyslovíc to zjevně, což jest přečiněno), s volí-li jeho neb poddaných jeho to se stalo, čili ten člověk sám o své újmě to učinil. A pán má zjevnou odpověď dáti, s volí-li jeho se stalo čili s volí poddaných jeho aneb sám-li o své újmě to ten člověk udělal. Přijme-li to k sobě pán, tehdy k němu o to hledíno býti má. Pakli by poddaní jeho to k sobě přijali, tehdy pán má pro postavení těch lidí poddaných svých [pohnán] a k nim o to hledíno býti. Jestliže by pak člověk těch poddaných sám o své újmě to učinil, tehdy pán má pohnán býti, aby lidi poddané své k tomu přidržal, aby téhož člověka poddaného svého před soudem postavili, a ten člověk z takového přečinění práv býti má.

* V B V. *Budovcem změněn D II v D LII, viz tam; jinak nezměněn.*

a V. *Budovcem poznamenáno v B po straně: O lidi poddané jak poháněti.*

D III*.

Kdož by chtěl koli čího člověka z čehožkoli viniti, má to předkem na pána téhož člověka vznésti, a nebylo-li by jemu to v šesti nedělích (od toho vznešení) pořád zběhlých od pána téhož člověka k nápravě přivedeno aneb dopomoženo, má pána téhož člověka pohnat, aby člověka svého před soudem postavil a týž člověk aby stál a z toho práv byl. Pakli by který člověk kterého pána jakou spravedlnost za kým měl, že pán téhož člověka na místě a k ruce jeho poháněti má.

Co se pak dotýče lidí krále J. Mti., kteříž jsou na zbožích a statečích královských, úředníci neb hajtmané J. Mti. král. nad týmiž lidmi ustanovení, mají na místě lidí o spravedlnost jich vznášeti a poháněti i také týmž způsobem svrchu psaným dopomáhati a pro postavení lidí poháněti býti. A kdož by jinak (nežli jak se nadpisuje) poháněl, bude jemu ten pūhon zdvižen. Než co se stavuňkův dotýče, to se v tento artykul nepojímá, nežli při svém vyměření O stavuňcích v artykuli (S I) se zůstavuje.

* *Nezměněn.*